LUND UNIVERSITY

Föräldrarätten och barns rätt att komma till tals

TITTI MATTSSON, PROF. FACULTY OF LAW, LUND UNIVERSITY

LUND UNIVERSITY

Vad handlar det här seminariet om?

- Den rättighetsbaserade samhällsvården utgår från att varje person är unik och har speciella förutsättningar och behov samt har rätt till delaktighet i vården och i så gott som all kontakt med sociala myndigheter.
- Barns rätt ska också vägas mot föräldrarätten.
- Vad innebär det för verksamma? För barnet? Vad betyder delaktighet i förhållande i förvaltningsrättsliga, diskrimineringsrättsliga och socialrättsliga termer – och vad kan det innebära för verksamheten? Hur kan barns delaktighet stärkas, av vem/vilka och i så fall hur?

LUND UNIVERSITY

LUND UNIVERSITY

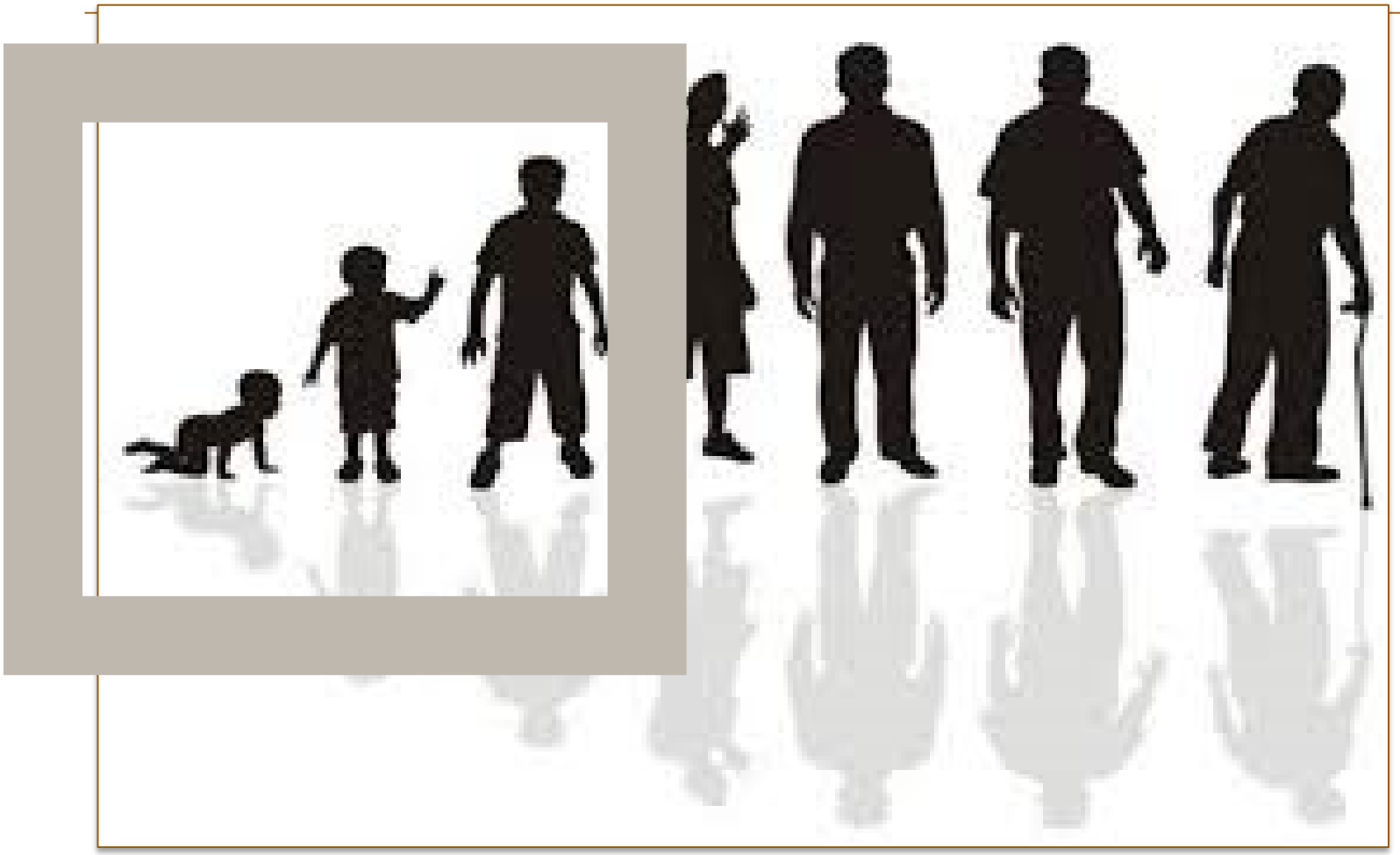

LUND UNIVERSITY

Barns delaktighet?

Fyra synsätt på barn i lagtext

1. Samhället minimal roll i barnets förhållanden
   - Familjeenheten i fokus
2. Samhället betydande roll i barnets förhållanden
   - Barnet i fokus
3. Föräldrars rätt att ha barn
   - Föräldrarna i fokus
4. Barnets rättigheter
   - Barn och unga i fokus

LUND UNIVERSITY

Föräldrarätten

En rättighet…

Och en skyldighet…

Dessa krav på fokus på barns rättigheter i internationell reglering har medfört att svensk lag och praktik ändrats under de senaste åren

ÅTERKOMMANDE I LAGTEXTERNA:
KRAV PÅ DELAKTIGHET!

- Såsom:
  - Föräldrabalken
  - Socialtjänstlagen
  - LVU
  - Skollagen
  - Hälso- och sjukvårdslagen
  - Patientlagen
  - Kommande inkorporeringslagen

LUND UNIVERSITY

Barns delaktighet

- **Art. 12**
- Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

LUND UNIVERSITY

MEN VAD ÄR DÅ DELAKTIGHET?

Enligt våra lagar: Barnet ska få information

Barnet ska få komma till tals

Barnet ska få påverka beslutet beroende av ålder och mognad

Men glöm inte att också:

Våga fråga

LUND UNIVERSITY

Barnrättsperspektivets två fundament

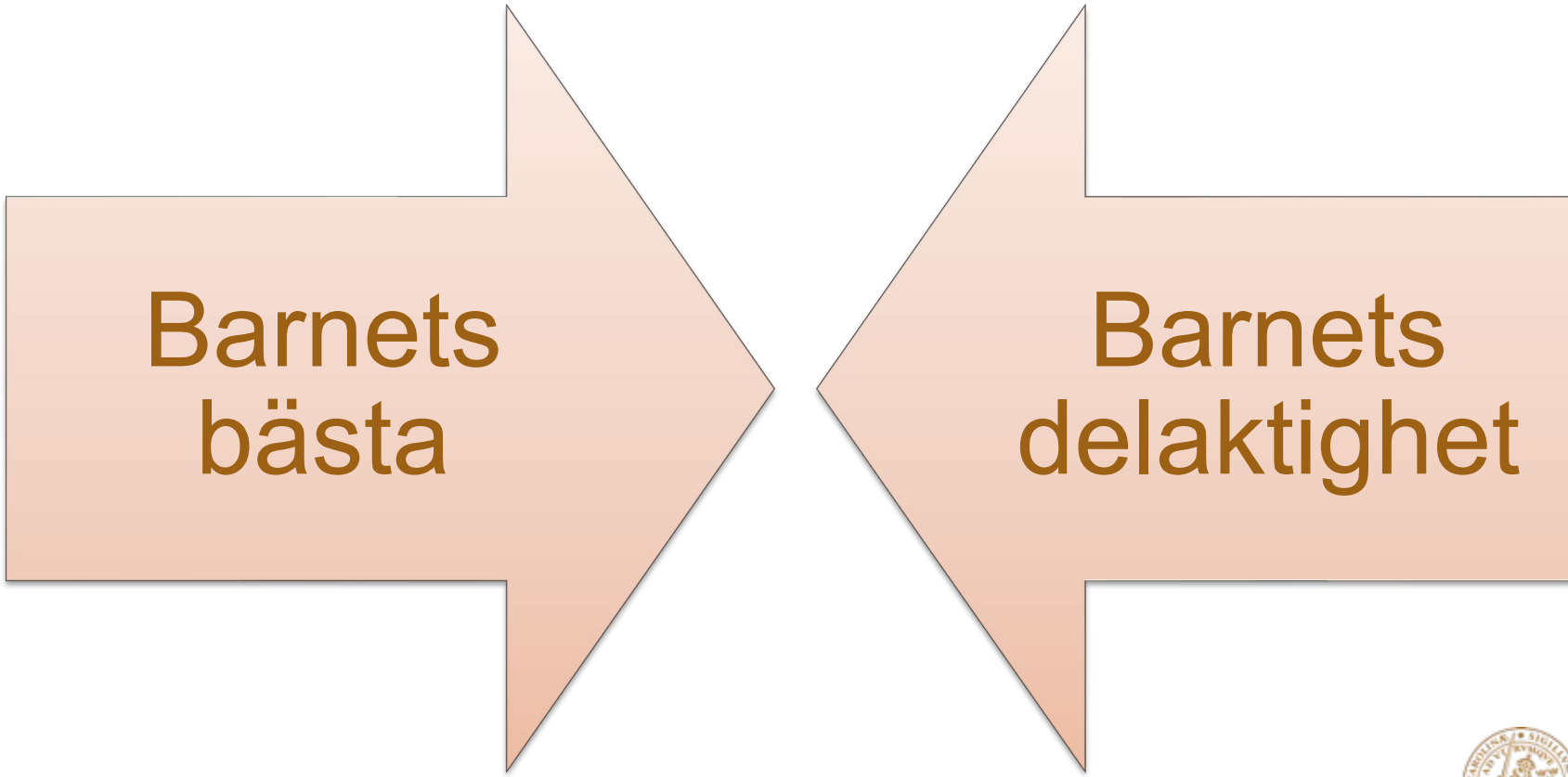

Dessa ska samverka och integreras i det enskilda beslutet

LUNDS UNIVERSITY

Principen om barnets bästa

Art. 3

Vid alla åtgärder som rör barn, var sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, adm. myndigheter eller lagstiftande organ, **skall barnets bästa komma i främsta rummet.**

Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand **beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.**

(jf .... ”the best interests of the child shall be a primary consideration”).

LUND UNIVERSITY

Vad är då ”barnets bästa”?

LUND UNIVERSITY

Generellt sett kan det ses som en sammanvägning av…

	Barns typiska behov	Det enskilda barnets specifika behov
Barnets behov	Evidensbaserad kunskap	Specialistkunskap om det enskilda barnet (läkare, psykolog, lärare etc)
Barnets intressen	Vad det enskilda barnet anser att barn i allmänhet önskar	Vad det enskilda barnet uttrycker för vilja och information

LUND UNIVERSITY

Barn kan/får inte själva tillvarata sin rätt alltid och vara delaktiga själva

Därför olika företrädare för barnen

Vårdnadshavare (FB kap 6)
Socialsekreterare (SoL, SoF, FL)
Offentligt biträde (LVU, lag om offentligt biträde)
Förvaltningsdomstolen (8 § FPL)
mfl.

LUND UNIVERSITY

Även en pågående förändrad syn i våra domstolar mot ett ökat fokus på barns rättigheter

HFD 2017 ref. 42: 2 § LVU och uppgifter från litet barn om våld

HFD uttalar att det ofta saknas utredning som stöder ett barns uppgifter om missförhållanden samtidigt som dessa förnekas av föräldrarna. En bedömning av uppgifternas tillförlitlighet måste göras och då ska både *barnets berättelse och dess subjektiva upplevelse* av hemförhållanden *väga tungt*. Mot bakgrund av lagstiftningens syfte måste även *ett yngre barns uppgifter* kunna tillmätas sådan tyngd att de ENSAMMA *kan ligga till grund för ett beslut om omhändertagande.*

LUND UNIVERSITY

BARNS RÄTTIGHETER

- I processen
- Vid placeringen

LUND UNIVERSITY

SOCIALA RÄTTIGHETER

Inför och vid en placering

DELAKTIGHET

LIKABEHANDLING

JÄMLIK VÅRD och

LIKA VILLKOR/
LIKVÄRDIGHET

LUND UNIVERSITY

Lika rättigheter och värde

Art 2

Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra **varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention** utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.

2. Konventionsstaterna skall **vidta alla lämpliga åtgärder** för att säkerställa att barnet **skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.**

LUND UNIVERSITY

RÄTTEN TILL EN TRYGG PLACERING

Ivo.

”Kommuner behöver se över sina familjehemsplaceringar”

DN 27/3-19

Många kommuner placerar utsatta barn i familjehem utan att först utreda om hemmen är lämpliga. Enligt Ivo följer många kommuner inte de lagar som finns på området.

– Fler kommuner behöver se över sina familjehemsplaceringar. Att de verkligen har en koll på vad de håller på med, så att de följer de lagar och regler som finns inom området, säger Gudrun Kågström Lindberg, inspektör på Inspektionen för vård och omsorg (Ivo), till SR P4 Sörmland.

2016 startade Ivo en nationell tillsyn av kommunernas arbete med familjehemsplacerade barn, och fann då brister i 21 av 22 granskade kommuner. Ofullständiga kontroller av familjehemmen inför placeringar var ett återkommande problem och i flera fall saknades utredningar helt och hållet, konstaterade Ivo.

P4 Sörmland har granskat fler fall av placeringar, bland annat ett fall i Linköping där tre små barn och en ung kvinna placerats i ett familjehem. Redan 2016 slog socialtjänsten i Linköping fast att hemmet var olämpligt och utredningen kring fallet visar att socialsekreterare under två års tid känt till att familjehemsmamman hade en kriminell bakgrund, utan att vida åtgärder. Fallet är lex Sarah-anmält.

– Tyvärr tror jag det absolut finns fler ärenden där socialnämnderna inte gjort tillräckligt bra utredningar, säger Kågström Lindberg.

Familjehem är ett hem som på uppdrag av en myndighet tar emot barn för stadigvarande vård och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt, och är en aktuell term för det som tidigare kallades fosterhem. TT

EXEMPLET RÄTTEN TILL HÄLSA

- Även om barn i svensk samhällsvård ingår i det universella och fria hälsovårdssystemet (inklusive fri förebyggande barnhälsovård och tandhälsovård) visar flera studier att de inte får ta del av systemet som andra barn
- Slutsatsen är att placerade barns hälso- och sjukvårdsbehov ofta ignoreras. Barnen nekas därmed rätten till bästa möjliga hälsa.

LUND UNIVERSITY

EXEMPLET RÄTTEN TILL HÄLSA

Ensamkommande barn och unga uttrycker en stark motivation att utbilda sig, att anpassa sig till det nya landet och att ta vara på de möjligheter som finns.

Stödjande relationer, inflytande i boende och tillgång till skola och aktiviteter är viktigt. Ensamkommande barn och unga framhåller stöd, goda relationer och eget inflytande i boendet samt måltider i boendet som viktiga, oberoende av boendeform.

Skolan upplevs som viktig för inlärning, välmående och relationer.
Betydelsen av stöd och råd från vuxna i skola och i förhållande till skola och utbildning understryks.

När det gäller skolan som plats för att utveckla relationer med jämnåriga beskrivs både positiva och negativa erfarenheter.

Fritidsaktiviteter beskrivs som viktiga för att må bra, F
För att bygga sociala relationer och återskapa mening i tillvaron.

SBU BEREDER • RAPPORT 294/2018

Stöd till ensamkommande barn och unga

Effekter, erfarenheter och upplevelser

Systematisk litteraturöversikt och etiska och samhälleliga aspekter

STATENS BEREDNING FÖR MEDICINSK OCH SOCIAL UTVÄRDERING

LUND UNIVERSITY

Tack för mig och lycka till i det fortsatta arbetet!